

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2016

Alena Němečková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Alena Němečková

Výuka formou CLIL
a příklady jejího využití na českých základních školách

Olomouc 2016

PhDr. Jitka Plischke, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Výuka formou CLIL a příklady jejího využití na základních školách“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce a s použitím pramenů uvedených v závěru bakalářské práce.

V České Lípě, 19.6.2016

.....
Alena Němečková

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Jitce Plischke, PhD. za odborné vedení, rady a vstřícnost při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1. TEORETICKÁ ČÁST.....	7
1.1 Definice pojmu.....	7
1.2 Historie a současnost.....	8
1.3 Realizace a formy CLILu.....	16
1.3.1 Hard CLIL.....	18
1.3.2 Soft CLIL.....	19
1.4 Cíle.....	20
1.5 Výhody a nevýhody	22
1.5.1 Výhody.....	22
1.5.2 Nevýhody	23
1.6 CLIL z pohledu učitele	24
1.7 CLIL z pohledu žáka.....	26
2. PRAKTICKÁ ČÁST	27
2.1 Anglický jazyk	28
2.2 ICT	28
2.3 Chemie	28
2.4 Dějepis	28
2.5 Biologie.....	28
2.6 Zeměpis.....	28
3. ZÁVĚR	29
4. SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ.....	30
5. SEZNAM OBRÁZKŮ A PŘÍLOH	34
6. ANOTACE	27

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá výukou formou CLIL na českých základních školách. Vzhledem k pojetí vzdělávací politiky, kdy se stává vícejazyčnost jednou z priorit Evropské unie je výuka cizích jazyků neustále diskutovanou oblastí. Výuka formou CLIL jako integrace obsahu a jazyka ve vzdělávání se objevuje na základních školách v České republice čím dál více, přesto je tento pojem pro někoho stále neznámý.

Pracuji jako učitelka na základní škole od roku 2001 a ačkoliv učím anglický jazyk a hudební výchovu, s pojmem CLIL jsem se setkala poprvé až po několika letech praxe. Do té doby jsem neměla tušení, co tato zkratka znamená, natož jakým způsobem probíhá výuka samotná. Proto jsem začala zjišťovat informace o CLILu, ale narážela jsem na neustálý nedostatek vhodných materiálů pro své samostudium. Valná většina materiálů zabývajících se touto tematikou byla buď nedostupná, nebo pokud ano, tak s velkým omezením. Dalším, pro mne překvapivým zjištěním bylo, že téměř veškerá literatura byla v anglickém jazyce. Jen velmi málo informací jsem našla v českém jazyce, navíc šlo většinou o různé formy brožurek, letáků a stručných popisů této výuky.

Když jsem si volila téma pro svoji bakalářskou práci, rozhodla jsem se věnovat právě tematice výuky formou CLIL. Do současné doby se na naší škole CLIL do výuky nezavedl, ale čím dál více je toto téma diskutováno. Ačkoliv oficiálně jsme CLIL do výuky na naší škole nezařadili, jsem přesvědčená o tom, že většina učitelů již určitou formu této výuky využila, případně stále využívá formou projektů, zařazováním cizojazyčných materiálů do výuky, celkovým přístupem k výuce.

Cílem této práce je shrnutí základních informací o CLILu – popis tohoto způsobu výuky, průběh, cíle, formy a možnosti využití na českých základních školách. Text je určen především vyučujícím, kteří uvažují o zařazení CLILu do výuky, stejně tak ale může sloužit jako zdroj informací pro každého, kdo se chce s touto formou výuky seznámit.

Bakalářskou práci jsem rozdělila do dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části se věnuji především samotnému pojmu CLIL a shrnutí informací o této výuce. Praktická část obsahuje příklady využití CLILu v hodinách.

První dvě kapitoly teoretické části popisují rozdílná pojetí definice tohoto pojmu, porovnávají CLIL s bilingvním vyučováním a nastiňují historii vzniku CLILu, resp. historické souvislosti, které vedly k zavedení výuky touto formou. Třetí kapitola se věnuje samotné realizaci CLILu při výuce, způsobům aplikace v hodinách a jeho formám. Cíle, výhody

a nevýhody shrnuji ve čtvrté a páté kapitole. Šestá a sedmá kapitola popisuje CLIL z pohledu učitele a z pohledu žáka. Nejen pro učitele, ale i pro samotného žáka či jeho zákonné zástupce může pojem CLIL a výuka touto formou přinášet mnoho otázek a nejasností, které se snažím objasnit.

V praktické části práce jsem se zaměřila na konkrétní příklady využití výuky formou CLIL na českých základních školách. Tato část obsahuje především náměty, aktivity, pracovní listy a přípravy hodin, které mohou sloužit jako inspirace, příp.samotný zdroj materiálů pro učitele, kteří se rozhodnou CLIL zařadit do své výuky.

Pro teoretickou část práce využívám především sběr a analýzu dat z dostupných tištěných primárních a elektronických informačních zdrojů, v praktické části pak kromě uvedeného využívám vlastních zkušeností z praxe.

Věřím, že bude tato bakalářská práce přínosem pro všechny, kteří si uvědomují důležitost znalosti cizích jazyků a mají zájem zdokonalit se v oblasti jazykového vzdělávání.

1. Teoretická část

1.1 Definice pojmu

Akronym CLIL vznikl z anglických slov *Content and Language Integrated Learning*, což v překladu znamená obsahově a jazykově integrované vyučování. Jak uvádí P. Mehisto, D. Marsh a M. J. Frigols (2008, s. 9), CLIL je vzdělávací přístup, ve kterém se cizí jazyk využívá k výuce obsahu i jazyka samotného. Stejně tak T. Šmídová, L. Tejkalová a N. Vojtková (2012, s. 8) popisují CLIL v nejširším smyslu jako výuku nejazykového předmětu s využitím jiného než mateřského jazyka, který se zde stává prostředkem komunikace a sdílení vzdělávacího obsahu. V kontextu zprávy Eurydice (2006, s. 8) pojem CLIL funguje jako zastřešující termín pro všechny typy vzdělávání, kdy je druhý jazyk (cizí, regionální, menšinový a/nebo další úřední jazyk) používán k výuce určitých předmětů učebního plánu kromě samotných hodin cizího jazyka.

Podstatou CLILu je tedy integrace jazykového i nejazykového předmětu. Cizí jazyk je využíván při výuce obsahu nejazykového předmětu a současně zprostředkovává daný vzdělávací obsah. Výuka si tak stanovuje dva základní cíle – obsahový a jazykový (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012). Žáci se přirozeným způsobem učí používat jazyk a zároveň jej používají, aby se učili. Jazyk se tedy stává nástrojem, nikoliv cílem (Uncovering CLIL, Mehisto et al, 2008, s. 26).

CLIL také někdy bývá označován jako jeden z přístupů k bilingvnímu vzdělávání (Graddol, 2006). Bilingvní vyučování však rozvíjí pouze receptivní dovednosti, nikoliv také produktivní, jak je tomu u CLILu. Přínosem výuky formou CLILu je rozvoj kognitivních dovedností a uvažování v cizím jazyce v reálných situacích (Metodický portál RVP – Bilingvní vzdělávání, 2011). Rozdílná bývá také požadovaná úroveň zvládnutí cizího jazyka. Zatímco v bilingvním vyučování bývá požadována vyšší znalost cizího jazyka, v CLILu je dostačující pouze základní – výuka probíhá částečně v cizím jazyce a částečně v mateřském. CLIL také sleduje vždy oba cíle – obsahový i jazykový (Content and Language Integrated Learning v ČR, MŠMT ČR, 2009). V neposlední řadě je k plně bilingvní výuce nejazykového předmětu potřeba akreditace MŠMT ČR. O zařazení CLILu do výuky na druhé straně rozhoduje ředitelství školy (Cizí jazyky napříč předměty 2. stupně ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, © 2012).

1.2 Historie a současnost

Termín CLIL jako jeden z prvních použil David Marsh v roce 1994. Pedagog, analytik a člen týmu pracujícím v oblasti multilingvismu a bilingviálního vzdělávání na Finské universitě popsal výukové metody, při kterých jsou odborné předměty vyučovány v cizím jazyce. Vzdělávací obsah nejazykového předmětu a cizí jazyk tak probíhají simultánně.

Ačkoliv termín samotný byl poprvé použit v roce 1994, způsob takovéto výuky je znám již před 5 000 lety na území dnešního Iráku a části Sýrie. Akkad'ané se po dobytí Sumerské říše chtěli naučit místní jazyk. Sumerština se tak stala prostředkem výuky Akkad'anů v mnoha oblastech, především teologie, botaniky a zoologie.

Dalším příkladem je po mnoho století využívaná latina. V latině probíhala výuka na evropských univerzitách a stala se primárním jazykem v oblasti práva, medicíny, teologie, vědy a filozofie. Její terminologie přetrvává v některých oblastech až do současnosti. Přestože má latina mnoho společného s výukou CLIL, nelze ji ještě v tomto smyslu považovat za příklad užití CLILu. V akademických kruzích totiž nedávala mnoho prostoru mateřskému jazyku. Na druhou stranu CLIL se snaží podporovat výuku cizího jazyka při současném rozvoji jazyka mateřského (Uncovering CLIL, Mehisto et al, 2008, s. 9; Vojtková, Hanušová, 2011).

V Evropě byla bilingvální výuka dříve spojována především s bohatší sociální vrstvou obyvatel. Majetnější rodiny si najímaly cizinky, které jako guvernantky a vychovatelky využívaly při výuce svůj mateřský jazyk, nejčastěji francouzštinu. Výuka cizího jazyka probíhala velmi přirozeně jako součást běžné komunikace, což přispívalo k dobrému zvládnutí jazyka (Vymezení metody CLIL vůči jiným typům bilingvního vzdělávání, © 2012).

V 70. a 80. letech 20. století proběhl v kanadské provincii Quebec experiment s tzv. imerzním jazykovým programem, který byl sestaven na popud anglicky mluvících obyvatel. Rodiče těchto dětí se obávali, že se jejich děti nenaučí plynně francouzsky, což jim v budoucnosti znesnadní uplatnění se na trhu práce ve francouzsky mluvícím prostředí. Byl tedy sestaven imerzní jazykový program, který umožňoval anglicky mluvícím dětem studovat všechny předměty ve francouzštině. Experiment byl úspěšný a následně se rozšířil nejen po celé Kanadě, ale také v jiných zemích. V 70. letech 20. století se spolu s rozšířením imerzní výuky stalo také dostupnějším bilingvní vzdělávání (Uncovering CLIL, Mehisto et al, 2008, s. 10).

Všechny změny v oblasti výuky jazyků postupně vedly k mnohem většímu soustředění zájmu učitelů na pomoc žákům zlepšit získávané jazykové dovednosti, ať už v mateřském, či cizím jazyce. Bylo zřejmé, že výuka cizího jazyka tradiční formou, tedy samostatně, nedosahuje

takových výsledků, jako při výuce obsahu a jazyka současně. Zároveň ale jazyková imerze v kanadském pojetí nemohla být zcela implementována do evropského prostředí, ale pouze do některých specifických regionů, příhraničních oblastí nebo velkých měst. V Evropě šlo především o změnu přístupu k výuce cizího jazyka za předpokladu, že nebude opomíjen jazyk mateřský (CLIL in Foreign Language Education, Pokrivčáková et al., 2015; Uncovering CLIL, Mehisto et al, 2008, s. 9-10).

S nástupem globalizace a nových technologií se stal svět mnohem více propojený a lidé si začali uvědomovat důležitost a význam mnohojazyčnosti. Termín CLIL byl ustanoven v roce 1994 a poprvé byl použit ve Finsku a Holandsku (Graddol, 2006). Ve svém nejširším pojetí představoval výuku nejazykového předmětu s využitím cizího, resp. jiného než mateřského jazyka se zaměřením jak na obsah předmětu, tak na schopnost komunikovat a používat cizí jazyk v reálných situacích.

Národní program rozvoje vzdělávání (Bílá kniha)

V roce 1995 přijala Evropská komise Národní program rozvoje vzdělávání, tzv. *Bílou knihu vzdělávání*. Ta zdůrazňuje vícejazyčné vzdělávání v Evropě a CLIL vnímá jako jeden z prostředků rozvoje cizích jazyků.

V souvislosti s globalizací se stal svět mnohem více propojený, ať už fyzicky, nebo virtuálně, což pochopitelně ovlivnilo také požadavky na jazykové vzdělávání (Uncovering CLIL, Mehisto et al, 2008, s. 10). CLIL tak v 90. letech 20. století zdůrazňuje spojení výhod zdokonalování výuky cizích jazyků s inovací výuky odborných nejazykových předmětů.

S příchodem 21. století se CLIL začíná soustřeďovat nejen na obsah a jazyk, ale snaží se zároveň rozvíjet strategie učení, kritické myšlení a komunikační dovednosti žáků. Využívá různé organizační formy a metody práce, integruje didaktické postupy cizího jazyka i nejazykového předmětu. Základním předpokladem je myšlenka, že cizí jazyk se snáze učí v konkrétních a reálných situacích, nikoliv samostatně, zaměřený na strukturu a formu jazyka (Uncovering CLIL, Mehisto et al, 2008, s. 11; Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012). Současná generace žáků na základních školách má daleko více příležitostí využít cizí jazyk. Mnohem více cestují, využívají moderní technologie, díky internetu mají možnost prakticky neustálého spojení se světem. Při své praxi se velmi často setkávám s přáním žáků pracovat v zahraničí – ať již z důvodu většího finančního ohodnocení, nebo kvůli získání zkušeností a prohloubení znalostí cizího jazyka. Nejde ale jen o využití přímo v zahraničí. Také u nás se žáci mohou setkat s lidmi, kteří neumí česky, případně jen velmi málo – např. studenti v rámci výměnných

pobytů, stážisté ze zahraničí, zahraniční pracovní síly, odborníci různých profesí, ale samozřejmě také turisté.

Akční plán na podporu jazykového vzdělávání a jazykové rozmanitosti

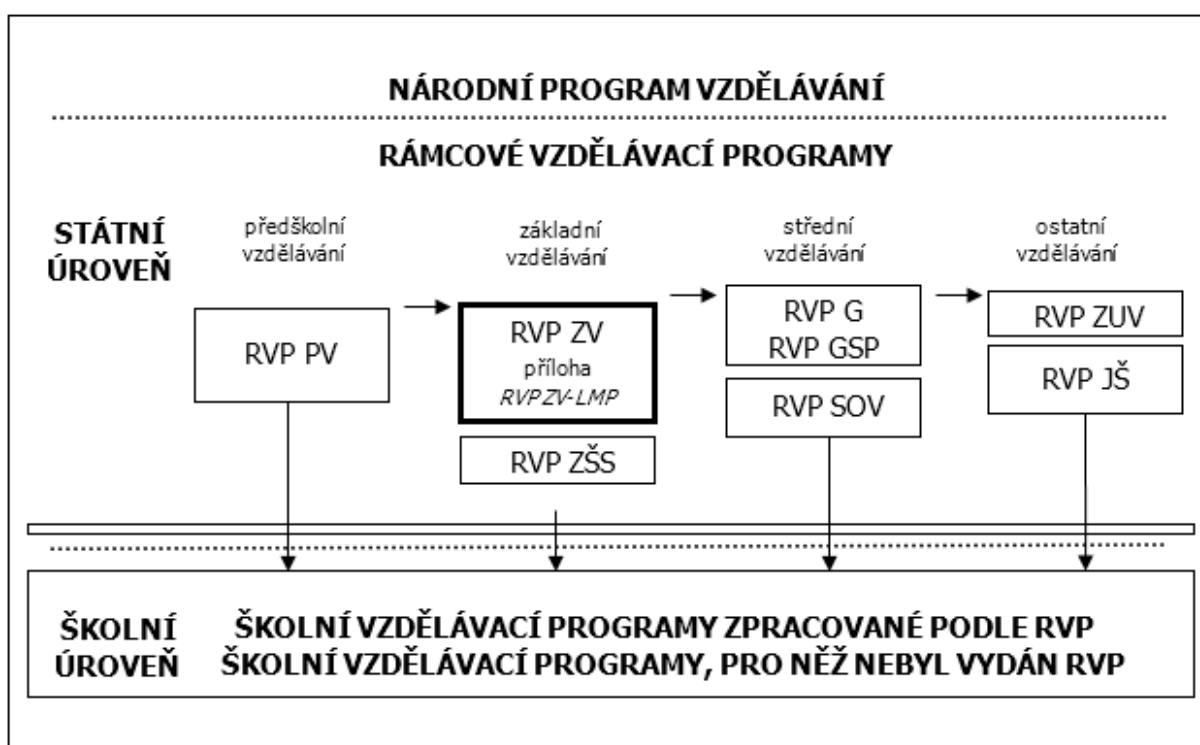
Na jazykovou politiku v České republice má vliv jazyková politika Rady Evropy a Evropské unie. Výuka formou CLIL vešla do povědomí v České republice především v souvislosti s *Akčním plánem na podporu jazykového vzdělávání a jazykové rozmanitosti na léta 2004 – 2006* (dále jen Akční plán), který zveřejnila Evropská komise v červenci 2003 (Baladová, 2009). Podle tohoto dokumentu může CLIL významně přispět k dosahování cílů Unie v oblasti jazykového vzdělávání. Jedním z hlavních cílů je podpora jazykového vzdělávání v mateřském jazyce a současně rozvoj minimálně dvou cizích jazyků. Žáci mají být schopni aktivně komunikovat v cizím jazyce. Nejde o přiblížení se plynulému projevu rodilého mluvčího, ale spíše o získání příslušných dovedností v oblasti čtení, psaní, mluvení a poslechu. Zároveň je cílem dosažení interkulturních kompetencí žáků a schopnosti učit se, ať již s pomocí učitele, či samostatně (Akční plán 2004 – 2006, 2003).

Na Akční plán navázala Česká republika *Národním plánem výuky cizích jazyků s akčním plánem pro období 2005 – 2008* (dále jen Národní plán), jehož hlavním principem je vícejazyčnost a její podpora. Podle tohoto Národního plánu (2005) je integrovaná výuka předmětu a cizího jazyka (CLIL) „velmi účinný nástroj ke zlepšení jazykových znalostí a dovedností žáků“. V letech 2010 – 2011 realizoval Národní institut pro další vzdělávání (dále jen NIDV) projekt Obsahově a jazykově integrované vyučování na 2. stupni základních škol a na nižším stupni víceletých gymnázií, jehož cíli bylo rozšíření povědomí o této výuce a proškolení pedagogů, dále vytvoření metodické příručky pro učitele a závěrem také uspořádání konferencí k zahájení realizace projektu. Hlavním výstupem tohoto projektu je Metodická příručka, která obsahuje jak teoretický popis CLILu, tak i jeho praktické využití přímo v hodinách odborných předmětů ve spojení s cizím jazykem. Nabízí soubor praktických námětů a aktivit, které byly odzkoušeny v praxi v českém školním prostředí (NIDV, © 2006; Metodická příručka, 2011.)

Rámcový vzdělávací program (RVP)

Z Národního plánu vychází *Rámcový vzdělávací program (RVP)*, který vymezuje závazné rámce vzdělávání pro předškolní, základní a střední vzdělávání. Spolu s Národním plánem je RVP závazným dokumentem pro školská zařízení. Ty si poté vypracovávají vlastní vzdělávací program, tzv. *Školní vzdělávací program (ŠVP)*, které musí být v souladu s uvedenými dokumenty.

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní, jak je patrné z následujícího obrázku:



Obrázek 1 Systém kurikulárních dokumentů (RVP ZV, 2013)

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP); RVP ZŠS – Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální; RVP ZUV – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání; RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia; RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání; RVP JŠ – Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

V současné době je Rámcovým vzdělávacím programem stanovena povinná výuka cizího jazyka ve 3. – 9. ročníku (týdenní dotace 3 hodiny), školy však mají možnost začít s výukou cizího jazyka i v nižších ročnících. (RVP ZV, 2013).

Na základě vymezeného obsahu vzdělávacího oboru Cizí jazyk a Další cizí jazyk jsou v RVP (2013) specifikovány očekávané výstupy a jednotlivé oblasti učiva takto:

CIZÍ JAZYK - 1. stupeň

Očekávané výstupy – 1. období

ŘEČOVÉ DOVEDNOSTI

žák

- **CJ-3-1-01 rozumí jednoduchým pokynům a otázkám učitele, které jsou sdělovány pomalu a s pečlivou výslovností, a reaguje na ně verbálně i neverbálně**
- **CJ-3-1-02 zopakuje a použije slova a slovní spojení, se kterými se v průběhu výuky setkal**
- **CJ-3-1-03 rozumí obsahu jednoduchého krátkého psaného textu, pokud má k dispozici vizuální oporu**
- **CJ-3-1-04 rozumí obsahu jednoduchého krátkého mluveného textu, který je pronášen pomalu, zřetelně a s pečlivou výslovností, pokud má k dispozici vizuální oporu**
- **CJ-3-1-05 přiřadí mluvenou a psanou podobu téhož slova či slovního spojení**
- **CJ-3-1-06 píše slova a krátké věty na základě textové a vizuální předlohy**

Očekávané výstupy – 2. období

POSLECH S POROZUMĚNÍM

žák

- **CJ-5-1-01 rozumí jednoduchým pokynům a otázkám učitele, které jsou sdělovány pomalu a s pečlivou výslovností**
- **CJ-5-1-02 rozumí slovům a jednoduchým větám, pokud jsou pronášeny pomalu a zřetelně, a týkají se osvojovaných témat, zejména pokud má k dispozici vizuální oporu**
- **CJ-5-1-03 rozumí jednoduchému poslechovému textu, pokud je pronášen pomalu a zřetelně a má k dispozici vizuální oporu**

MLUVENÍ

žák

- **CJ-5-2-01 se zapojí do jednoduchých rozhovorů**
- **CJ-5-2-02 sdělí jednoduchým způsobem základní informace týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat**
- **CJ-5-2-03 odpovídá na jednoduché otázky týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat a podobné otázky pokládá**

ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

žák

- **CJ-5-3-01 vyhledá potřebnou informaci v jednoduchém textu, který se vztahuje k osvojovaným tématům**
- **CJ-5-3-02 rozumí jednoduchým krátkým textům z běžného života, zejména pokud má k dispozici vizuální oporu**

PSANÍ

žák

- **CJ-5-4-01** *napiše krátký text s použitím jednoduchých vět a slovních spojení o sobě, rodině, činnostech a událostech z oblasti svých zájmů a každodenního života*
- **CJ-5-4-02** *vyplní osobní údaje do formuláře*

Učivo

- **zvuková a grafická podoba jazyka** – fonetické znaky (pasivně), základní výslovnostní návyky, vztah mezi zvukovou a grafickou podobou slov
- **slovní zásoba** – žáci si osvojí a umí používat základní slovní zásobu v komunikačních situacích probíraných tematických okruhů a umí ji používat v komunikačních situacích, práce se slovníkem
- **tematické okruhy** – domov, rodina, škola, volný čas, povolání, lidské tělo, jídlo, oblékání, nákupy, bydliště, dopravní prostředky, kalendářní rok (svátky, roční období, měsíce, dny v týdnu, hodiny), zvířata, příroda, počasí
- **mluvnice** – základní gramatické struktury a typy vět, jsou-li součástí pamětně osvojeného repertoáru (jsou tolerovány elementární chyby, které nenarušují smysl sdělení a porozumění)

CIZÍ JAZYK - 2. stupeň

Očekávané výstupy

POSLECH S POROZUMĚNÍM

žák

- **CJ-9-1-01** *rozumí informacím v jednoduchých poslechových textech, jsou-li pronášeny pomalu a zřetelně*
- **CJ-9-1-02** *rozumí obsahu jednoduché a zřetelně vyslovované promluvy či konverzace, který se týká osvojovaných témat*

MLUVENÍ

žák

- **CJ-9-2-01** *se zeptá na základní informace a adekvátně reaguje v běžných formálních i neformálních situacích*
- **CJ-9-2-02** *mluví o své rodině, kamarádech, škole, volném čase a dalších osvojovaných tématech*
- **CJ-9-2-03** *vypráví jednoduchý příběh či událost; popíše osoby, místa a věci ze svého každodenního života*

ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

žák

- **CJ-9-3-01** *vyhledá požadované informace v jednoduchých každodenních autentických materiálech*
- **CJ-9-3-02** *rozumí krátkým a jednoduchým textům, vyhledá v nich požadované informace*

PSANÍ

žák

- **CJ-9-4-01** vyplní základní údaje o sobě ve formuláři
- **CJ-9-4-02** napíše jednoduché texty týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat
- **CJ-9-4-03** reaguje na jednoduché písemné sdělení

Učivo

- **zvuková a grafická podoba jazyka** – rozvíjení dostatečně srozumitelné výslovnosti a schopnosti rozlišovat sluchem prvky fonologického systému jazyka, slovní a větný přízvuk, intonace, ovládnutí pravopisu slov osvojené slovní zásoby
- **slovní zásoba** – rozvíjení dostačující slovní zásoby k ústní i písemné komunikaci vztahující se k probíraným tematickým okruhům a komunikačním situacím; práce se slovníkem
- **tematické okruhy** - domov, rodina, bydlení, škola, volný čas, kultura, sport, péče o zdraví, pocity a nálady, stravovací návyky, počasí, příroda a město, nákupy a móda, společnost a její problémy, volba povolání, moderní technologie a média, cestování, realie zemí příslušných jazykových oblastí
- **mluvnice** – rozvíjení používání gramatických jevů k realizaci komunikačního záměru žáka (jsou tolerovány elementární chyby, které nenarušují smysl sdělení a porozumění)

DALŠÍ CIZÍ JAZYK

2. stupeň

Očekávané výstupy

POSLECH S POROZUMĚNÍM

žák

- **DCJ-9-1-01** rozumí jednoduchým pokynům a otázkám učitele, které jsou pronášeny pomalu a s pečlivou výslovností a reaguje na ně
- **DCJ-9-1-02** rozumí slovům a jednoduchým větám, které jsou pronášeny pomalu a zřetelně a týkají se osvojovaných témat, zejména pokud má k dispozici vizuální oporu
- **DCJ-9-1-03** rozumí základním informacím v krátkých poslechových textech týkajících se každodenních témat

MLUVENÍ

žák

- **DCJ-9-2-01** se zapojí do jednoduchých rozhovorů
- **DCJ-9-2-02** sdělí jednoduchým způsobem základní informace týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat
- **DCJ-9-2-03** odpovídá na jednoduché otázky týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a podobné otázky pokládá

ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

žák

- *DCJ-9-3-01 rozumí jednoduchým informačním nápisům a orientačním pokynům*
- *DCJ-9-3-02 rozumí slovům a jednoduchým větám, které se vztahují k běžným tématům*
- *DCJ-9-3-03 rozumí krátkému jednoduchému textu zejména, pokud má k dispozici vizuální oporu, a vyhledá v něm požadovanou informaci*

PSANÍ

žák

- *DCJ-9-4-01 vyplní základní údaje o sobě ve formuláři*
- *DCJ-9-4-02 napíše jednoduché texty týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat*
- *DCJ-9-4-03 stručně reaguje na jednoduché písemné sdělení*

Učivo

- *zvuková a grafická podoba jazyka – fonetické znaky (pasivně), základní výslovnostní návyky, vztah mezi zvukovou a grafickou podobou slov*
- *slovní zásoba – žáci si osvojí slovní zásobu a umí ji používat v komunikačních situacích probíraných tematických okruhů, práce se slovníkem*
- *tematické okruhy - domov, rodina, škola, volný čas, povolání, lidské tělo, zdraví, jídlo, oblékání, nákupy, obec, dopravní prostředky, kalendářní rok (svátky, roční období, měsíce, dny v týdnu, hodiny), zvířata, příroda, počasí, realie zemí příslušných jazykových oblastí*
- *mluvnice – základní gramatické struktury a typy vět (jsou tolerovány elementární chyby, které nenarušují smysl sdělení a porozumění).*

Vzhledem k očekávaným výstupům a obsahu učiva na 1. a 2. stupni ZŠ je zřejmé, že žáci 2. stupně budou mnohem lépe jazykově vybaveni a připraveni na zařazení výuky formou CLIL. Nicméně to neznamená, že by tato forma výuky nebyla vhodná pro žáky 1. stupně. Jde pouze o přípravu vzdělávacího programu, kdy na 2. stupni bude mnohem více propracovanější (Šmídová, 2013).

Pokud se škola rozhodne zařadit výuku formou CLIL do svého ŠVP, je důležité, aby při tvorbě učebních osnov cizího jazyka brala v potaz očekávané výstupy jednotlivých odborných předmětů, do kterých chce CLIL zařadit. Tyto osnovy by měly být přizpůsobeny osnovám odborných předmětů, příp. by měla být do osnov cizího jazyka zařazena alespoň průřezová témata, vztahující se k probíraným tématům v konkrétním nejazykovém předmětu. Stejně tak je rozhodující volba formy CLILu.

1.3 Realizace a formy CLILu

V Národním plánu (2005) je CLIL uveden jako jeden z možných příkladů rozšíření výuky cizích jazyků, přičemž si žáci současně s obsahem učiva zlepšují také komunikativní dovednosti v cizím jazyce. Vzhledem k mnoha rozdílným interpretacím a definicím pojmu CLIL (Gondová, 2013) se dá říci, že mnoho škol, resp. pedagogů CLIL využívalo ještě předtím, než byl oficiálně zanesen do Národního plánu.

Vzdělávání cizích jazyků se již delší dobu snaží o přiblížení k reálným potřebám dnešního globalizovaného světa. Výuka využívá činnostní a projektové vyučování, mezipředmětové vztahy, obsah výuky bývá zaměřen tematicky. Texty se přizpůsobují stylu života žáků tak, aby byly aktuální a využitelné v reálném světě, ale zároveň aby přinášely nové informace z jiných oblastí vzdělávání. Cílem takové výuky však stále zůstává především rozvoj jazyka, obsahová stránka je spíše prostředkem pro rozvoj komunikačních dovedností.

Výuka formou CLIL není rozhodně novou formou jazykového vzdělávání, jde o inovativní přístup k výuce. Spojuje dva obsahy – obsah předmětu odborného a jazykového. CLIL může mít několik podob. Jak uvádí Mehisto et al (2008), může být aplikován v nižší míře a v kratších časových úsecích, stejně tak ale ve větší míře v rámci dlouhodobějšího programu. Může jít o začlenění CLILu do výuky ve formě mezinárodního projektu (např.e-Twinning), příp.jednoho tematického celku odborného předmětu do výuky cizího jazyka, v menší míře působení cizího jazyka pak lze využít různé aktivizační metody – tzv. jazykové sprchy (pravidelné kratší úseky vystavení žáků cizímu jazyku formou her, říkanek), písničky, přehledy, plakáty, příp.i cizojazyčných materiálů apod. (Vojtková, Hanušová, 2011). Velmi významnou roli při výuce formou CLIL hrají informační a komunikační technologie

V českých školách jsou ovšem podmínky pro zavedení výuky formou CLIL složitější, než např. v západní Evropě. Velkou nevýhodou je především nedostatek kvalifikovaných učitelů, kteří ovládají cizí jazyk natolik, aby zvládli výuku svého odborného předmětu v cizím jazyce. Nikde není pevně stanoveno, jakou jazykovou úroveň by měl vyučující CLILu mít, obecně se ale požaduje úroveň B1 podle Společného evropského referenčního rámce (SERR) (Benešová et al., 2015). Například u učitelů předmětů, kde je více výkladového obsahu (dějepis, občanská výchova apod.) je požadována vyšší jazyková úroveň než u učitelů, kteří mohou při výuce využít názorné pomůcky či pokusy (fyzika, biologie apod.). Mnohem snáze se CLIL aplikuje v předmětech, kde lze obsah demonstrovat přímo v praxi s doplněním informací například na pracovním listě. Pro poměry českého školství na základních školách je proto snazší

přizpůsobit výuku formou CLIL – výuka odborného předmětu neprobíhá touto formou celá, ale pouze její část. Při takovémto rozdělení hovoříme o tzv. hard CLILu a soft CLILu (Watts et al., 2011; Ball et al., 2012).

1.3.1 Hard CLIL

Podstatou výuky formou tzv. hard CLIL je vyučování nejazykového předmětu (celého, příp. jeho části) s využitím jazyka jiného než mateřského. Tato forma tedy naplňuje představy o integraci obsahu a jazyka, kdy je jazyk využíván jako nástroj komunikace při výuce obsahu. Primárně bývá realizována učiteli nejazykových předmětů (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012).

V praxi to tedy může znamenat, že např. v běžné hodině zeměpisu jsou žáci seznamováni s charakteristikou dané země (poloha země, rozloha, počet obyvatel, hlavní město, průmysl, vodstvo apod.), přičemž při komunikaci využívají cizí jazyk., příp. cizojazyčné materiály. Při takové výuce nejde v žádném případě o to, že by žáci museli celou hodinu absolvovat v cizím jazyce. Mateřský jazyk není opomíjen, dokonce se požaduje zvládnutí základní terminologie nejazykového předmětu v mateřském jazyce. Není stanoveno, v jakém poměru by měl být mateřský a cizí jazyk při výuce formou CLIL, vždy jde o kombinaci obou jazyků (Vojtková, Hanušová, 2011). Záleží zejména na jazykové vybavenosti vyučujícího a zároveň na jeho zkušenosti při práci s dětmi – zohledňuje nejen jejich věk, ale také případné zkušenosti s výukou formou CLIL, konkrétní témata hodin, situaci ve třídě či osnovy dané školy (Metodická příručka CLIL, 2011).

Výuka formou hard CLIL není v náhradou za výuku cizího jazyka. Učitel odborného předmětu nesupluje roli učitele cizího jazyka. Velmi důležitá je ovšem jejich vzájemná spolupráce. Cílem hodin při výuce nejazykového předmětu je především zvládnutí základní slovní zásoby, porozumění psanému a mluvenému slovu v rámci odborného předmětu, nikoliv pochopení gramatických jevů, tak jako je tomu v běžných hodinách výuky cizího jazyka. Stejně tak hodnocení je zaměřeno především na zvládnutí obsahu nejazykového předmětu, žáci nejsou v žádném případě klasifikováni za užití cizího jazyka. Žák by rozhodně neměl mít strach vyjádřit se v cizím jazyce, naopak je důležité jeho snahu podporovat. Cizí jazyk je v tomto případě pouze prostředkem, nikoliv cílem.

Pro formu hard CLIL se jeví jako nejvhodnější učitelé s aprobací v daném oboru a současně cizím jazyce. (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012). Lze také praktikovat tzv. team-teaching, kdy se střídá vyučující odborného předmětu a cizího jazyka v hodinách, příp. během jedné hodiny (Šmídová, 2013). To je ovšem v běžných českých základních školách vzhledem k nedostatku kvalifikovaných učitelů i financí velmi těžko realizovatelné.

1.3.2 Soft CLIL

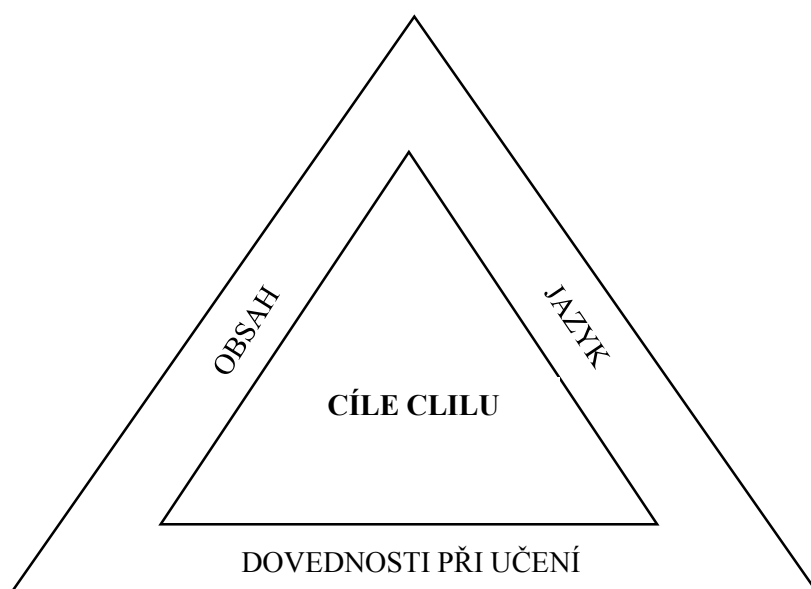
Pokud je naopak část obsahu nejazykového předmětu zařazena ve výuce cizího jazyka, jedná se o tzv. soft CLIL. Vzhledem k tomu, že pro hard CLIL je potřeba mnohem vyšší úroveň jazykových znalostí vyučujícího odborného předmětu, pro české školní prostředí se podle mého názoru jeví mnohem vhodnější využití soft CLILu. Obsah (případně část) odborného předmětu je zařazen do výuky cizího jazyka, tudíž odpadá problém s tím, že by vyučující nebyl schopen využívat při výuce cizí jazyk.

V praxi to může znamenat např. seznámení žáků s anglickými názvy hudebních nástrojů během hodin anglického jazyka či práci s textem písně v originále. Obsah nejazykového charakteru je podřízen pouze jazykovému cíli. Žáci jsou hodnoceni s ohledem na pokroky v jazyce, nikoliv z hlediska obsahu odborného předmětu (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012).

Mnoho současných učebních materiálů využívaných na základních školách pro výuku cizích jazyků obsahuje materiály, zahrnující tématické oblasti z jiných předmětů a pracují s nimi. Žáci se věnují určitému tématu nejazykového předmětu, ovšem zároveň zdokonalují své jazykové dovednosti (Ball et al., 2012; Benešová, 2015).

1.4 Cíle

Jak již bylo zmíněno v kapitole 1.1 CLIL rozvíjí vzhledem k integrovanému pojetí především dva základní cíle – obsahový a jazykový. Samotný název CLIL naznačuje, že obsahové cíle jsou základem pro stanovování cílů jazykových, což však neznámá, že je obsah důležitější. Často je definován také třetí cíl – rozvoj dovedností a strategií při učení. Tyto tři oblasti by měly být v rovnováze, měly by se vzájemně doplňovat. Všechny zastřešující cíle CLILu znázorňuje obr. 2 (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012; Mehisto, 2008).



Obrázek 2 Trojúhelníkový model cílů CLILu (podle Mehisto et al., 2008)

Jasně stanovení jednotlivých cílů je stěžejní pro určení postupů, aktivit, požadovaných výstupů a další práce při využití CLILu ve výuce. Významným pomocníkem učiteli může být Bloomova taxonomie vzdělávacích cílů, neboli klasifikace vzdělávacích cílů s ohledem na obsah i jazykovou úroveň. Jde v podstatě o hierarchické řazení vzdělávacích cílů podle jejich náročnosti. Platí, že má-li žák dosáhnout vyšší úrovně, musí nejprve zvládnout úroveň nižší.

Obr. 3 uvádí šest základních kategorií cílů a způsobů jejich vymezení podle Bloomovy taxonomie:

Cílová kategorie (úroveň osvojení)	Typická slovesa k vymezení cílů
1. Zapamatovat – termíny a fakta, jejich klasifikace a kategorizace	definovat, identifikovat, vytvořit seznam, vyjmenovat, opakovat, vzpomenout si, rozpoznat, zapsat, spojit, zopakovat, podtrhnout, zvýraznit
2. Rozumět – překlad z jednoho jazyka do druhého, převod z jedné formy komunikace do druhé, jednoduchá interpretace, extrapolace (vysvětlení)	vybrat, uvést příklad, předvést, popsat, určit, rozlišovat, vysvětlit, vyjádřit, říci vlastními slovy, vybrat, přeformulovat, sdělit, přeložit, simulovat, vypočítat, zkontrolovat, změřit
3. Aplikovat – použití abstrakcí a zobecnění (teorie, zákony, principy, pravidla, metody, techniky, postupy, obecné myšlenky v konkrétních situacích)	aplikovat, demonstrovat, interpretovat údaje, načrtnout, zobecnit, uvést vztah mezi, plánovat, použít, prokázat, registrovat, řešit, vyzkoušet, rozlišit, připravit, zaznamenat
4. Analyzovat – rozbor komplexní informace (systému, procesu) na prvky a části, stanovení hierarchie prvku, princip jejich organizace, vztahů a interakce mezi prvky	analyzovat, provést rozbor, najít vztah, porovnat, shrnout, dát do souvislostí, seřadit do logických posloupností, identifikovat příčiny a následky, kategorizovat, diskutovat, klasifikovat, kombinovat, odhadnout, odvodit, zpochybnit, vyřešit, diagnostikovat
5. Hodnotit – posouzení materiálů, podkladů, metod a technik z hlediska účelu podle kritérií, která jsou dána nebo která si žák sám navrhne	kritizovat, obhájit, ocenit, posoudit, podpořit názory, oponovat, prověřit srovnat s normou, vybrat, uvést klady a zápory, zdůvodnit, zhodnotit
6. Tvořit – složení prvků a jejich částí do předtím neexistujícího celku	upravit, organizovat, formulovat, reorganizovat, složit, navrhnout, spravovat, řídit, vytvořit systém, zrekonstruovat, předpovědět, navrhnout

Obrázek 3 Přehled cílových kategorií a typických sloves k jejich vymezení podle revidovaného Bloomova členění (Ball et al., 2012)

Seřadíme-li si slovesa podle náročnosti jazyka, dostaneme soubor aktivit, zaměřených na jednotlivé úrovně jazykových znalostí žáků. Jeden cíl tak může být dosažen různými způsoby, stejně tak výstupy žáků se mohou v jedné kategorii cíle lišit.

Při výuce formou CLIL není stěžejní získat co nejvíce informací, ale spíše si osvojit určité dovednosti a kompetence ve stanovených oblastech.

1.5 Výhody a nevýhody

1.5.1 Výhody

- **Přirozené prostředí pro výuku.** Výuka probíhá v reálném čase a v reálných situacích, používají se autentické materiály. Žáci jsou více motivováni k využití cizího jazyka a obsahu v konkrétní situaci, uplatňují své znalosti a dovednosti okamžitě. Uvědomují si, že své vědomosti potřebují a zároveň především využívají hned, nikoliv v budoucnu.
- **Nepřímé učení cizího jazyka.** Při výuce obsahu nejazykového předmětu prostřednictvím cizího jazyka se žáci soustředí více na samotný obsah odborného předmětu než na obsah jazykový, cizí jazyk se stává prostředkem k získání obsahu. Žáci jsou méně stresováni případnými gramatickými chybami, jsou více motivováni ke komunikaci. Totéž pochopitelně platí i naopak – nejazykový obsah je zdrojem pro výuku v hodinách příslušného cizího jazyka.
- **Rozvoj klíčových kompetencí.** Svým způsobem dochází při výuce formou CLIL k rozvoji všech klíčových kompetencí, zejména jde ale o kompetence komunikativní a kompetence k řešení problémů.
- **Delší doba působení cizího jazyka na žáky.** Žáci se setkávají s cizím jazykem nejenom v samotných jazykových hodinách, ale i mimo ně.
- **Důkladnější příprava na budoucí studium, větší možnost uplatnění se na trhu práce.** Žáci jsou mnohem lépe připraveni na studium vyššího stupně vzdělávání, dokáží pracovat s cizojazyčnými materiály, orientovat se v nich, jsou zvyklí pracovat s ostatními žáky, rozvíjejí své kompetence k učení.
- **Zvyšování profesní kvalifikace učitele.** CLIL přináší výhody nejen samotným žákům, ale také učitelům. V průběhu výuky formou CLIL objevují nové metody výuky a způsoby práce s žáky, nacházejí využití různých přístupů a materiálů i v jiných předmětech a v neposlední řadě také postupně sami získávají větší sebejistotu (Mehisto et al., 2008; Šmídová et al., 2012; Gondová, 2013).

1.5.2 Nevýhody

- **Časová náročnost na přípravu.** Nejen před, ale i v průběhu zavádění CLILu je důležitá velmi důkladná příprava samotného vedení školy, učitelů, rodičů i žáků. Při výuce samotné je potřeba vždy pečlivě zvážit stanovení cílů, forem organizace práce s žáky a také jejich hodnocení, připravit dostatek vhodných materiálů a pomůcek.
- **Nedostatek kvalifikovaných učitelů v oblasti jazykové a oborové kompetence.** Výuka formou CLIL klade veliké nároky na samotné učitele. Ideální situace je v případě, že má škola dostatek učitelů s kvalifikací jak pro nejazykový předmět, tak pro cizí jazyk. To je ovšem na českých školách obecně velký problém. Dochází pak k situaci, kdy si učitel odborného předmětu není v cizím jazyce jistý a může mít zábrany cizím jazykem mluvit, neboť někteří žáci ovládají cizí jazyk lépe než on sám.
- **Nutnost specifikace hodnocení žáků.** Není přesně stanoven způsob hodnocení výuky s využitím CLILu, proto je důležité, aby si škola ještě před zavedením této formy výuky ujasnila, jakým způsobem a co přesně bude či nebude hodnotit. Pokud by byl hodnocen pouze obsah nejazykového předmětu v rodném jazyce, chyběla by zpětná vazba o dosažení jazykového cíle. Stejně tak naopak ve výuce cizího jazyka s implementací CLILu bychom v případě hodnocení pouze cizího jazyka neměli dostatečné informace o tom, zda a v jaké míře byl dosažen cíl obsahový.
- **Slabá motivace, nedostatečná informovanost, proškolenost učitelů.** Nedostatek času a odpovídajícího finančního ohodnocení mohou být hlavním důvodem slabé motivace k začlenění CLILu do výuky. Nedostatečná informovanost učitelů nebo vedení může vést k neochotě podílet se na výuce formou CLIL, případně k chaotickému zavádění CLILu do výuky a nesstematičnost.
- **Obavy rodičů z přetěžování žáků, zhoršení prospěchu.** Při zavádění CLILu je potřeba si uvědomit, že je potřeba získat svolení rodičů s výukou v cizím jazyce, i když půjde třeba jen o malou část nejazykového předmětu. Důležitá je proto informovat rodičů a pozitivní přístup všech učitelů i vedení k novému způsobu výuky. Rodiče by měli být seznámeni s organizací, průběhem a způsobem hodnocení výuky (Vojtková, Hanušová, 2011; Ball, 2013; Gondová, 2013).

1.6 CLIL z pohledu učitele

Základní předpoklad pro úspěšné zavedení CLILu je dostatečná informovanost všech zúčastněných. Škola by měla být schopna veřejně reagovat na aktuální potřeby žáků i rodičů a spolupracovat nejen v rámci školy, ale samozřejmě také mimo ni. Pochopitelně všichni učitelé i vedení školy by měli být v postoji k této výuce jednotní jak před rodiči, tak před samotnými žáky (Šmídová, Tejkalová, Vojtková, 2012).

Baladová, Sladkovská (2009) uvádějí podmínky, které je škola musí splnit, pokud chce zavést výuku formou CLIL:

1. *„zavést výuku metodou CLIL a uvést tuto skutečnost v ŠVP, což je plně v kompetenci ředitele;*
2. *naplnit očekávané výstupy jak v cizím jazyce, tak v nejazykovém předmětu;*
3. *zachovat minimální časové dotace cizího jazyka a nejazykového předmětu podle RVP;*
4. *nepřekročit týdenní maximální časové dotace vymezené v RVP pro jednotlivé ročníky;*
5. *uznat kvalifikovanost učitele/ů pro výuku metodou CLIL, což je plně v kompetenci ředitele; v případě nedostatku kvalifikovaných učitelů může metodou CLIL vyučovat pouze jeden učitel, a to ve všech ročnících v rámci dělené výuky ve spolupráci s učiteli nejazykových předmětů.“*

Ve fázi zavádění CLILu je jednou z nejdůležitějších částí příprava a plánování hodin. Jak uvádí D. Coyle (2006), existují čtyři oblasti, na které by se měl učitel zaměřit – v angličtině známé jako 4C's (čtyři C) – Content (obsah), Communication (komunikace), Cognition (poznávání) a Culture (kultura). Tyto čtyři oblasti určují, jakým způsobem bude zprostředkován obsah, jak bude využíván jazyk, jaké kognitivní procesy budou probíhat a v jakých kulturních souvislostech.

Obsahová část výuky často zahrnuje materiály v originále, využívá texty, které tvořili lidé odlišných kultur. Žáci tak mohou získávat informace nejen jiným způsobem, ale také se na ně mohou dívat z jiného úhlu pohledu, třídit je, porovnávat, hodnotit. Tímto způsobem rozvíjí své kritické myšlení.

Při výuce formou CLIL není nutně vysoká jazyková úroveň vyučujícího podmínkou, je ale rozhodně výhodou. V případě nejistoty ohledně jazykové výbavy vyučujícího může být CLIL v hodinách realizován pomocí zahraničních materiálů (texty, videa), o kterých učitel mluví s žáky v mateřském jazyce (Vojtková, Hanušová, 2011).

Velmi důležitá je vzájemná spolupráce učitelů. Ideální je sestavit tým vyučujících CLILu tak, aby byl jeden učitel nejazykového předmětu a druhý učitel cizího jazyka. Pokud to není realizovatelné, učitelé by měli spolu úzce spolupracovat a vzájemně se informovat o průběhu výuky formou CLIL, o probíraných tématech apod., zvláště pokud jsou projekty a tématické dny přímo zakotveny v tématických plánech daných předmětů. Směrem k ostatním spolupracovníkům je také žádoucí, aby práce a plnění výuky formou CLIL byla zřejmá a prokazatelná.

1.7 CLIL z pohledu žáka

Výuka formou CLIL počítá s mnohem aktivnějším zapojením žáka do výuky. Učitel pouze koordinuje učební proces, žák je ten, který ho ovlivňuje a spoluvytváří (Gondová, 2013). Při práci s obsahem výuky žáci postupují od komplexního ke konkrétnímu (viz Bloomova taxonomie), snaží se pochopit slovní zásobu a podstatu obsahu. Dosahují tak komunikačního cíle (Gondová, 2013).

Ze začátku je vhodné hodnotit žáky v rodném jazyce, dát jim možnost odpovědět jak v cizím jazyce, tak v rodném, měli by mít možnost dohledat potřebná slovíčka, využívat slovníky, případně jiné zdroje informací. Takovým a jim podobným podpurným opatřením se říká „scaffolding“ (lešení), neboli jakákoliv podpora a strategie, která žákům dokáže pomoci dosáhnout obsahové i jazykové cíle (Benešová, 2015). Scaffolding mohou být například obrázky, plakáty, přehledy, písničky, úlohy s přizpůsobeným zadáním dle jazykové úrovně žáků, modelové věty, možnosti výběru řešení, myšlenkové mapy, tabulky, strukturování textu, ale také třeba mimika, gesta, pantomima. (Benešová et al., 2015).

K dosažení vzdělávacího obsahu mohou žáci využívat takovéto strategie:

- Paměťové strategie – pomáhají zapamatovat si informace, dále s nimi pracovat, třídít je, ukládat a opět používat – jde např. o tvorbu pojmových map, využití obrázkových materiálů;
- Kognitivní strategie – pomáhají žákovi porozumět významu sdělení v cizím jazyce na základě mentálních činností – opakování, překlad, porovnávání, vypisování, zvýrazňování v textu apod.;
- Kompenzační strategie – uplatňují se při neznalosti cizího jazyka – žáci jsou na základě znalostí z gramatiky a s využitím nonverbální komunikace schopni se určitým způsobem dorozumět;
- Metakognitivní strategie – koordinují proces učení – jde především o schopnost udržet pozornost, soustředit se, zorganizovat si práci, koordinovat s úkoly, sebehodnotit se.
- Afektivní strategie – týkají se emocí a motivace – např. pochvaly, napomenutí, hodnocení spolužáky i učitelem, schopnost zvolit vhodnou obtížnost úlohy, ochota reagovat i v případě, že si žák není jistý gramatickou správností odpovědi;
- Sociální strategie – sociální vztahy ve třídě, vzájemná spolupráce žáků.

2. Praktická část

Cílem této práce je především seznámit zájemce se způsobem výuky formou CLIL a přiblížit možné způsoby jejího využití v hodinách. Praktická část proto obsahuje především konkrétní příklady a náměty hodin s CLILEm, metodické a pracovní listy a ukázky materiálů z učebnic pro různé vyučovací předměty. Vzhledem k tomu, že učím předměty anglický jazyk a hudební výchovu na základní škole, veškeré materiály uvedené v této části jsou v angličtině. To ovšem neznamená, že CLIL nelze využít u jiného cizího jazyka.

Během učitelské praxe se mi do rukou dostala publikace English Plus, která vznikla v rámci projektu Metodická a jazyková podpora zavádění moderních metod výuky angličtiny a vytvoření inovativních metodických materiálů pro získávání nových poznatků prostřednictvím angličtiny napříč předměty 2. stupně ZŠ a nižšího stupně víceletých gymnázií, registrační číslo CZ.1.07/1.1.09/02.0040 Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost v Libereckém kraji. Tento projekt byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Jde o sadu učebnic pro předměty zeměpis, dějepis, chemii, fyziku, matematiku, občanskou výchovu, hudební a výtvarnou výchovu, ICT a přírodopis. Učebnice obsahují metodické listy, pracovní kopírovatelné listy a audiovizuální aktivity na DVD. Publikace není prodejná, je poskytována zcela zdarma základním školám a víceletým gymnáziím Libereckého kraje. V příloze jsou uvedeny materiály k vybraným tématům jednotlivých nejazykových předmětů.

2.1 Anglický jazyk

Vzhledem k tomu, že při mé práci učitelky anglického jazyka na 2. stupni základní školy používám řadu učebnic Project Fourth Edition 1 – 4 (Hutchinson, 2014), jako první příklady užití CLILu bych zmínila část v učebnici s názvem English Across the Curriculum (Angličtina napříč kurikulem), která je zařazena na konci každé z šesti lekcí – viz příloha 1-4. Zaměření těchto částí se vztahuje k různým tématům předmětů nejazykového charakteru – dějepis, zeměpis, výtvarná výchova apod.

Přílohy 1 a 2 (metodický list, list s úkoly v učebnici) se věnují matematice – základní slovní zásoba – početní úkony, opakování číslovek 1-100, řešení problémových úloh – práce s mapou, výpočet vzdáleností. Přílohy 3 a 4 (metodický list, list s úkoly v učebnici) se týkají hudební výchovy – názvy hudebních nástrojů, včetně správné výslovnosti, druhy hudebních nástrojů, tvoření vět o sobě – hraji/nehraji na hudební nástroj.

2.2 ICT

Smajlíci – určení, co který smajlík znamená. Žáci používají slovesa, přídavná jména.

Bingo – opakování a procvičování slovní zásoby – hardware, software.

2.3 Chemie

Bezpečnostní symboly – označení – obrázková křížovka.

2.4 Dějepis

Christopher Columbus – práce s textem, historické souvislosti, fakta.

2.5 Biologie

Lidské orgány – slovní zásoba, přiřazování pojmů.

2.6 Zeměpis

Slovní zásoba – zeměpis – práce se slovíčky, doplňovací cvičení.

3. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala výukou formou CLIL a příklady jejího využití na českých základních školách. CLIL, neboli integrace obsahu a jazyka ve vzdělávání je inovativní způsob výuky cizích jazyků. Vícejazyčnost je jednou z priorit Evropské unie a výuce cizích jazyků je věnována velká pozornost. V dnešním globalizovaném světě je znalost alespoň jednoho cizího jazyka již téměř nutností. Téma jsem volila z důvodu zájmu o tuto problematiku - učím již několik let na základní škole anglický jazyk a hudební výchovu. S pojmem CLIL jsem se setkala během učitelské praxe víceméně náhodou. Chtěla jsem se o pojmu CLIL dozvědět více, ale bohužel jsem se neustále potýkala s nedostatkem vhodných materiálů.

Cílem této práce bylo především shrnutí základních informací o CLILu – popis této formy výuky, její průběh, cíle, formy a uvedení několika příkladů využití v předmětech českých základních škol. V teoretické části jsem charakterizovala samotný pojem CLIL a nastínila historický vývoj jazykového vzdělávání. V dalších kapitolách jsem se věnovala realizaci a formám této inovativní metody, výhodám a nevýhodám, a odlišnému pohledu na CLIL ze strany učitele a žáka.

Praktickou část jsem věnovala ukázkám pracovních a metodických listů, s kterými lze pracovat při výuce formou CLIL. Jde pouze o uvedení příkladů, jakým způsobem lze v hodinách s CLILEm pracovat.

Snažila jsem se, aby byla tato práce jakousi souhrnnou charakteristikou CLILu, a aby zájemci o výuku s využitím CLILu měli představu o jejím možném využití na českých základních školách. Věřím, že bude tato bakalářská práce přínosem pro všechny, kteří si uvědomují důležitost znalosti cizích jazyků a mají zájem zdokonalit se v oblasti jazykového vzdělávání.

4. Seznam bibliografických citací

1. BALADOVÁ, G.. *Cizí jazyky napříč předměty 1. stupně ZŠ*. Praha: VÚP. 2007. ISBN 978-80-87000-15-1. Dostupné z: <http://cizijazyk.vuppraha.cz/>.
2. BALADOVÁ, G. *Jazyková propedeutika pro učitele 1. stupně ZŠ*. Praha: VÚP, 2007. ISBN 978-80-87000-14-4. Dostupné z: <http://propedeutika.vuppraha.cz/>.
3. BALADOVÁ, G., SLADKOVSKÁ, K. *Výuka metodou CLIL*. Metodický portál RVP. [online]. 12.02.2009 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVAB/2965/VYUKA-METODOU-CLIL.html/>.
4. BALL, P. et al. *Cizí jazyky napříč předměty 2. stupně ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. [cit. 2016-03-12]. ISBN 978-80-87652-92-3. Dostupné z: <http://clil.nuv.cz/>.
5. BALL, P., PROCHÁZKOVÁ, L. *Plánování CLILu*. [online] 11. 06. 2013. [cit. 2016-05-28]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/17605/PLANOVANI-CLILU.html/>.
6. BENEŠOVÁ, B. et al. *Cizí jazyky pro život: nebojte se CLIL : rozvoj cizojazyčných a interkulturních kompetencí žáků a učitelů základních škol zaváděním rodilých mluvčích a metody CLIL*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2015. ISBN 978-80-86956-79-4.
7. BLOOM, B. S. *Taxonomy of Educational Objectives. The Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive domain*. 1. vydání. New York : David Mc Kay Company, Inc., 1956. 207 s.
8. COUNCIL OF EUROPE. *Common European Framework of Reference for Languages Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press. 2001. ISBN 978-05-210-0531-9.
9. COYLE, D. *Content and Language Integrated Learning Motivating Learners and Teachers. The CLIL Teachers Toolkit: a classroom guide* [online]. Nottingham: The University of Nottingham, 2007. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: http://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/20-01-2014/coyle_hood_marsh_clil_toolkit_pp_48-73.pdf
10. GONDOVÁ, D. *CLIL - integrované vyučovanie obsahu a jazyka*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline. 2013. ISBN 978-80-554-0666-4.

11. GRADDOL, D. *English Next*. British Council. [online]. 2006. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://englishagenda.britishcouncil.org/sites/ec/files/books-english-next.pdf>.
12. HLAVÁČOVÁ, M. et al. *Seznamte se s CLILEm: Getting to know CLIL practices*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP. 2011. ISBN 978-80-87063-52-1.
13. HUTCHINSON, T. *Project 1 Fourth edition. Učebnice*. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-476465-0.
14. HUTCHINSON, T., RÉZMÜVES, Z. *Project 1 Fourth edition. Teacher's Book with Teacher's Resources Multi-ROM*. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-476559-6.
15. MAŠKOVÁ, I. *Jazykové vzdělávání a Evropská unie*. [online] 31.8.2004. [cit. 2016-03-08] Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/J/73/jazykove-vzdelavani-a-evropska-unie.html/>
16. MEHISTO, P., FRIGOLS, M. J., MARSH, D. *Uncovering CLIL: Content and language integrated learning in bilingual and multilingual education*. Oxford: Macmillan, 2008. Macmillan books for teachers. ISBN 9780230027190.
17. POKRIVČÁKOVÁ, S. et al. *CLIL in Foreign Language Education: e-textbook for foreign language teachers*. Nitra: Constantine the Philosopher University. 2015. ISBN 978-80-558-0889-5.
18. SLADKOVSKÁ, K., ŠMÍDOVÁ, T. *Podpora vícejazyčnosti v Evropě*. [online]. MŠMT, 2013-2016. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/podpora-vicejazycnosti-v-evrope>.
19. ŠMÍDOVÁ, T. et al. *CLIL a rámcové vzdělávací programy*. [online] 31.5.2013. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/17569/CLIL-A-RAMCOVE-VZDELAVACI-PROGRAMY.html/>.
20. ŠMÍDOVÁ, T., TEJKALOVÁ, L., VOJTKOVÁ, N. *CLIL ve výuce: jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. 2012. ISBN 9788087652572. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/CLIL_ve_vyuce.pdf.

21. ŠTEFLOVÁ, J. *Na cizí jazyky metodou CLIL*. Učitelské noviny. roč. 113, čís. 6, s. 13. [online]. 9.2.2010. [cit.2016-03-09]. ISSN 0139-5718. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2580>.
22. VOJTKOVÁ, N., HANUŠOVÁ, S. *CLIL v české školní praxi*. Brno: Studio Arx, 2011. ISBN 978-80-86665-09-2.
23. WATTS, S. R. *English Plus – Music and Art*. Metodická příručka pro výuku anglického jazyka v rámci projektu Inovativní výuka angličtiny pro 2. stupeň základních škol a nižší ročníky víceletých gymnázií. Liberec: CEET s.r.o. 2011. ISBN 978-80-254-8880-5.
24. *Bilingvní vzdělávání*. Metodický portál RVP. [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/B/Bilingvn%C3%AD_vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD.
25. *English Plus – výuka angličtiny na druhém stupni ZŠ a na víceletých gymnáziích*. [online]. CEET s.r.o. 2010. [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <http://www.english-plus.cz/>.
26. *Integrovaná výuka cizího jazyka a odborného předmětu - CLIL: sborník z konference*. [online]. 1. vyd. Praha: VÚP. 2011. [cit. 2016-02-10]. ISBN 978-80-87000-85-4.
27. *Metodická příručka CLIL*. NIDV. 2011. Dostupné z: <http://clil.nidv.cz/>.
28. *Národní plán výuky cizích jazyků s akčním plánem pro období 2005 – 2008*. Praha. 2005. Dostupné z: http://www.syka.cz/files/narodni_plan_vyuky_ciz_jaz.pdf.
29. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
30. *One Stop English*. [online]. Macmillan Publishers Ltd. 2000-2016. [cit. 2016-05-30]. Dostupné z: <http://www.onestopenglish.com/clil/>
31. *Promoting language learning and linguistic diversity: An action plan 2004 - 2006*. [online]. 2003. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1460219964559&uri=CELEX:52003DC0449>. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004. ISBN 928946626X.
32. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením)*. Praha: VÚP. 2005. 126 s. ISBN 80-87000-02-1.
33. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP. 2013. 142 s.
34. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP. 2016. 164 s. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf.

35. *Unikátní řada materiálů CLIL Labyrinth*. [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.ucebniceclil.cz/>
36. *Vymezení metody CLIL vůči jiným typům bilingvního vzdělávání. Metoda CLIL a němčina: Metoda CLIL a výuka němčiny*. [online]. 2012 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://metoda-clil-a-nemcina.webnode.cz/vymezeni-metody-clil-vuci-jinym-typum-bilingvniho-vzdelavani/>.

5. Seznam obrázků a příloh

Obrázek 1 Systém kurikulárních dokumentů (RVP ZV, 2013)	11
Obrázek 2 Trojúhelníkový model cílů CLILu (podle Mehisto et al., 2008)	20
Obrázek 3 Přehled cílových kategorií a typických sloves k jejich vymezení podle revidovaného Bloomova členění (Ball et al., 2012)	21

Příloha 1 Anglický jazyk – metodický list

Příloha 2 Anglický jazyk – list s úkoly z učebnice

Příloha 3 Anglický jazyk – metodický list

Příloha 4 Anglický jazyk – list s úkoly z učebnice

Příloha 5 ICT – metodický list

Příloha 6 ICT – pracovní list

Příloha 7 ICT – metodický list

Příloha 8 ICT – bingo list pro učitele

Příloha 9 ICT – kartičky bingo

Příloha 10 Chemie – metodický list

Příloha 11 Chemie – pracovní list

Příloha 12 Dějepis – metodický list

Příloha 13 Dějepis – pracovní list

Příloha 14 Dějepis – pracovní list

Příloha 15 Dějepis – metodický list

Příloha 16 Biologie – metodický list

Příloha 17 Biologie – pracovní list

Příloha 18 Zeměpis – pracovní list

Příloha 19 Zeměpis – answer key

English Across the Curriculum

1

Maths: sums

Exercise 1 1.33

- Write the symbols on the board, or if you are using iTools, zoom in so the exercise fills the interactive whiteboard.
- Play the recording. Students listen and point to the symbols as they hear them.
- Play the recording again. Students listen and repeat.
- Now point to the symbols on the board in random order and get students to say the correct English phrases.

Exercise 2a

- In pairs, students perform the calculations and complete the missing information. It is probably best not to let students use a calculator, but work out their sums on paper.

Exercise 2b

- Ask some students to read out each sum in turn to check the answers. The rest of the class listen and correct any errors.
- At the end read out the sums again and ask students to repeat them after you.

ANSWER KEY

- $100 \div 4 = 25$ (a hundred divided by four equals twenty-five)
- $87 - 13 = 74$ (eighty-seven minus thirteen equals seventy-four)
- $12 \times 8 = 96$ (twelve times eight equals ninety-six)
- $68 \div 17 = 4$ (sixty-eight divided by seventeen equals four)
- $34 + 29 = 63$ (thirty-four plus twenty-nine equals sixty-three)
- $23 \times 4 = 92$ (twenty-three times four equals ninety-two)
- $99 - 66 = 33$ (ninety-nine minus sixty-six equals thirty-three)

LANGUAGE NOTE When we say sums aloud, we normally use *is* instead of *equals*. The more formal expression is introduced here to avoid any potential confusion regarding the uses of the verb *be*.

Exercise 3

- Students write eight sums, which should include two of each type of calculation (addition, subtraction, multiplication and division).
- In pairs they test each other.

Exercise 4

- Students look at the map. Ask: *How far is it from Birmingham to Derby?* (59 km) *How far is it from Derby to Nottingham?* (23 km) Write on the board: $59 + 23 = ?$ Ask: *What's the answer to question 1?* (82 km)
- Students read the other three questions and work out their answers. In weaker classes, allow them to do this task in pairs or groups of three.

ANSWER KEY

- 46 km (23×2)
- 142 km ($67 + 75$, assuming they go directly, not via Derby)
- 156 km ($26 \times 2 \times 3 = 26 \times 6$)

Optional extra

In pairs or small groups, students use the map to write questions about similar journeys and test their partners. Who gets the most questions right? Who answers them fastest?

Optional extra

Find a clear map (i.e. one with not too much detail shown) of a part of the students' own country on the Internet, which shows distances, and use it for the activity above.

Exercise 5a

- Ask students to look at the picture and say how many players are playing (three), and how many darts each player has (six).
- Do the sums for the yellow darts together, and write them on the board ($6 + 6 + 9 + 20 + 20 + 20 = 81$), then get students to continue with the green and blue darts individually, or in pairs in weaker classes.

ANSWER KEY

- 81
- 74
- 65

Exercise 5b

- Students compare the scores and declare the winner.

ANSWER KEY

Yellow wins.

Exercise 6

- Students work out the sums.
- Students compare their answers in pairs before you check them.

ANSWER KEY

- 1
- 66

English Across the Curriculum

1

Maths: sums

1 1.33 Look at the symbols. Listen and repeat.

- $+$ plus
- $-$ minus
- \times times
- \div divided by
- $=$ equals

2 a Write the missing symbols or numbers.

- 1 $16 \quad + \quad 27 \quad = \quad 43$
- 2 $100 \quad \div \quad 4 \quad = \quad \underline{\hspace{1cm}}$
- 3 $87 \quad - \quad \underline{\hspace{1cm}} \quad = \quad 74$
- 4 $12 \quad \times \quad 8 \quad = \quad \underline{\hspace{1cm}}$
- 5 $68 \quad \underline{\hspace{1cm}} \quad 17 \quad = \quad 4$
- 6 $34 \quad \underline{\hspace{1cm}} \quad 29 \quad = \quad 63$
- 7 $23 \quad \underline{\hspace{1cm}} \quad 4 \quad = \quad 92$
- 8 $99 \quad - \quad 66 \quad = \quad \underline{\hspace{1cm}}$

b Say the sums aloud.

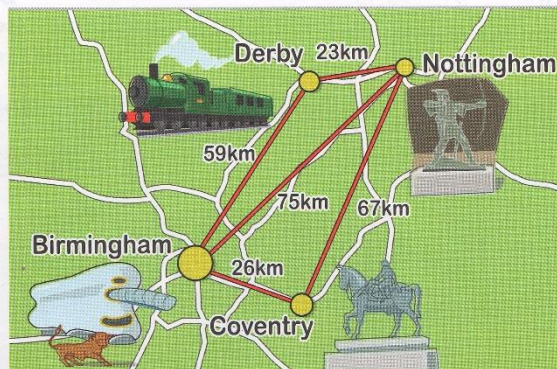
sixteen plus twenty-seven equals forty-three

3 Test a partner.

- What's seven times five?
- Seven times five equals thirty-five.

4 Look at the map and answer the questions.

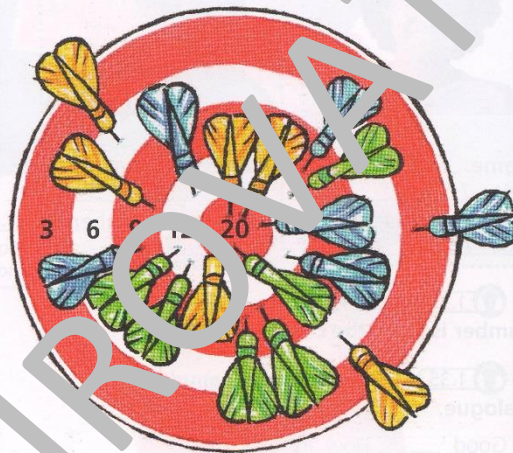
- 1 Go from Birmingham to Derby and then to Nottingham. How far is it?
- 2 Go from Nottingham to Derby and back. How far is it?
- 3 Go from Coventry to Nottingham, and then to Birmingham. How far is it?
- 4 Go from Birmingham to Coventry and back three times. How far is it?



5 a Look at the picture. What are the scores for.

- 1 the yellow darts? 2 the green darts?
- 3 the blue darts?

b Which colour is the winner?



6 What is the answer?

1	6	$\times 5$	$+ 2$	$\div 4$	$- 7$	$=$	Conductor of Caron
2	12	$+ 23$	$+ 7$	$- 9$	$\times 2$	$=$	333

English Across the Curriculum

4

Music: musical instruments

Exercise 1 2.38

- Ask students to look at the pictures. Play the recording for students to read and listen. You may want to ask them to explain the difference between wind, string and percussion instruments.
- Play the recording again for students to listen and repeat the names of the instruments. Pay special attention to the pronunciation of *xylophone* /'zailə,fəʊn/.

Exercise 2a

- Go through the list of instruments, and get students to listen to and repeat the words. Elicit the names of the instruments in their own language to check comprehension. Are any of the names similar in English?
- Students copy the chart into their exercise books and write the names of the instruments in the correct columns.

Exercise 2b 2.39 Audio script p188

- Play the recording for students to listen and check.

ANSWER KEY

Wind instrument: a trumpet, a trombone, a clarinet, a saxophone, a flute, a harmonica

String instrument: a guitar, a harp, a violin, a double bass, an electric guitar

Percussion instrument: a xylophone, a piano, a tambourine, drums, a keyboard

- Ask students what other instruments they know and what kind of instruments they are. Quickly drill the pronunciation of the words in English. Write the new vocabulary on the board for students to copy into their exercise books.

Optional extra

To practise the stress patterns in the names of musical instruments, use the recording from Exercise 2. Students listen and count how many syllables each word contains. Explain in their own language what a syllable is (use the explanation from the notes for Unit 1 Pronunciation on p80). Then they listen again and underline the syllable that is pronounced more strongly than the others (the stressed syllable). It doesn't matter how many letters students underline (that is, whether they underline the whole syllable correctly), the focus should be on where in the word the stress falls. Now ask students to listen and repeat the words and tap the desk or on their hands to mark the stressed syllable as they speak.

ANSWER KEY

harp, piano, trombone, tambourine, clarinet, drums, violin, saxophone, flute, double bass, electric guitar, keyboards, harmonica

Exercise 3 2.40 Audio script: see Answer Key

- Ask students to write numbers 1 to 12 in their exercise books. Tell them to listen, then identify each instrument, and write the name of the instrument next to each number.
- Play the recording for students to listen.
- Students compare their ideas in pairs.
- Play the recording again and give the answers.

ANSWER KEY

- | | |
|---------------|--------------------|
| 1 drums | 7 saxophone |
| 2 flute | 8 clarinet |
| 3 harp | 9 trombone |
| 4 violin | 10 piano |
| 5 xylophone | 11 electric guitar |
| 6 double bass | 12 harmonica |

Exercise 4

- Ask students the questions and write any new vocabulary on the board.
- What instruments are the most popular? Have a quick show of hands around the class to find out the top three musical instruments.

Exercise 5

- Demonstrate the activity by miming playing a saxophone and reading out the example with the students. Divide the class into pairs to play the game.

Optional extra

To practise the use of the present simple as well as the names of musical instruments, ask: *Who plays the drums?* Invite any student who plays the drums to stand up and say *I / We play the drums*. The rest of the class say *He / She plays / They play the drums*. Ask: *Who doesn't play the drums?* Those students who don't play the drums stand up and say *I / We don't play the drums*. The rest of the class say *He / She doesn't / They don't play the drums*. Continue by asking questions about other instruments.

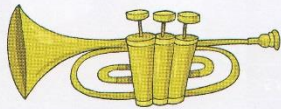
English Across the Curriculum

4

Music: musical instruments

1 2.38 Read and listen.

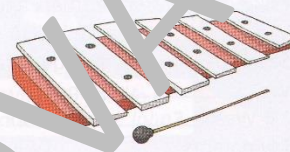
There are lots of different kinds of musical instruments.



a trumpet
This is a wind instrument.



a guitar
This is a string instrument.



a xylophone
This is a percussion instrument.

2 a Copy the chart and write the instruments in the correct column.

Wind instrument	String instrument	Percussion instrument
a trumpet	a guitar	xylophone

b 2.39 Listen and check.



a harp



a piano



a trombone



a tambourine



a clarinet



drums



a violin



a saxophone



a double bass



an electric guitar



a keyboard



a harmonica

3 2.40 Listen. What instruments do you hear?

4 Do you play a musical instrument? What are your favourite instruments?

5 Work with a partner. Mime playing a musical instrument. Ask questions about the instrument.

- Is it a clarinet?
- No, it isn't.
- Is it a saxophone?
- Yes, it is.



Smajlíci

Doporučený ročník:	6.–7.
Cíl aktivity:	určit, co znamenají různé smajlíci
Cílový jazyk:	významy smajlíků; slovesa
Mezipředmětové vazby:	občanská výchova
Pomůcky:	kartičky s vybranými smajlíky
Časový nárok:	5–15 minut

- Vysvětlíme žákům, že máme balíček kartiček, na kterých jsou různé smajlíci, a že od každého typu smajlíka jsou tam minimálně dvě kartičky nebo více podle počtu žáků ve třídě.
- Každý žák si vybere jednu kartičku se smajlíkem. Pak se musí začít tvářit jako smajlík na obrázku. Podle výrazu v tváři ostatních se vzájemně hledají smajlíci svého druhu a tvoří skupinu, aniž by si ukázali kartičky.
- Poté co všichni vytvořili skupinky smajlíků, si žáci porovnají své kartičky a zjistí, zda vytvořili tu správnou skupinu.
- Každá skupina pak prezentuje ostatním svého smajlíka a vysvětlí, kdy a v jakých případech se používá.

Pozn.: Seznam smajlíků (emotikon) na: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_emoticons.

Classroom language:


<i>Take one card and make the same face as the emoticon on it.</i>	Vezmi si jednu kartu a tvař se jako smajlík na ní.
<i>Make a group with the other students who have the same emoticon.</i>	Vytvořte skupinu se zbytkem stejných smajlíků.
<i>What's the name of your emoticon?</i>	Jak se jmenuje váš smajlík?
<i>In what situations is it used?</i>	V jakých situacích ho používáme?

:(sad	:-((very sad	:-D laughing	:~) joking, satisfied
>:(devil	O:-) angel	:- undecided	:~O surprised
:-@ angry	[] hug	:-* kiss	:~) wink

Příloha 6 ICT – pracovní list

Smajlíci

;-)	;-D	;-((;-)
;-O	;-	O;-)	;-*
;-)	;-]	[-	;-@



Příloha 7 ICT – metodický list

English Plus - ICT

Bingo

Doporučený ročník:	6.–9.
Cíl aktivity:	opakování slovní zásoby pro hardware a software
Cílový jazyk:	viz karty
Pomůcky:	Bingo karty, sáček
Časový nárok:	15–20 minut

- Krátce připomeneme nebo vysvětlíme princip hry Bingo. Jeden říká pojmy z tzv. *Master Bingo Card*, ostatní na svých kartičkách hledají obrázek odpovídající danému slovu. Pokud odpovídající obrázek mají, škrtnou ho. Takto se postupuje, dokud nejsou vyškrtnuty všechny obrázky v řadě či sloupci. Kdo má vyškrtnanou celou kartu, získal „velké Bingo“.
- *Master Bingo Card* rozstříhanou na jednotlivé kartičky vložíme do sáčku.
- Každý žák dostane Bingo kartu, pakliže je žáků více než osm, budou se karty opakovat nebo mohou žáci hrát ve dvojici.
- Ze sáčku vyndáme první kartu se slovem a přečteme ho nahlas. Pokud má někdo z žáků na své Bingo kartě ilustraci korespondující se slovem, musí ji vyškrtnout.
- Vyndáváme jedno slovo za druhým a žáci postupně vyškrťávají obrázky.
- Vyhrává skupina, která na své Bingo kartě vyškrťá všechny obrázky jako první.

Classroom language:

<i>We will play Bingo.</i>	Budeme hrát Bingo.
<i>I'll say a word and you cross it out on your card (if it's there).</i>	Budu říkat slova a vy je budete vyškrťávat na své kartě (pokud na té vaší budou).
<i>Once you have all the pictures in a row or column crossed out, shout out BINGO!</i>	Jakmile budete mít všechny obrázky v řadě nebo ve sloupci vyškrtnuté, zakřičíte BINGO!
<i>"Big Bingo" is when all the pictures on your card are crossed out.</i>	„Velké Bingo“ je, když máte vyškrtnuté všechny obrázky na vaší kartě.

Příloha 8 ICT – bingo list pro učitele

Bingo - 1

MASTER BINGO CARD

 PROCESSOR	 SCANNER	 SCREEN	 MS WORD
 KEYBOARD	 LAPTOP	 AVAST	 MOUSE
 ICQ	 HEADPHONES	 QUICKTIME	 CARD READER
 MOZILLA THUNDERBIRD	 RAM	 SKYPE	 DISK DRIVE
 TOTAL COMMANDER	 OPEN OFFICE CALC	 ITUNES	 PDA
 SPEAKERS	 PRINTER	 MOZILLA FIREFOX	 WINDOWS MEDIA PLAYER

Příloha 9 ICT – kartičky bingo

Bingo - 2

BINGO CARD A			BINGO CARD B		
					
					
					
					

BINGO CARD C			BINGO CARD D		
					
					
					
					



Bingo - 3

BINGO CARD E			BINGO CARD F		
					
					
					
					

BINGO CARD G			BINGO CARD H		
					
					
					
					



Bezpečnostní symboly – obrázková křížovka

Doporučený ročník:	8.
Cíl aktivity:	zopakovat si bezpečnostní symboly, s nimiž se můžeme setkat na chemikáliích
Cílový jazyk:	<i>poison, combustible, explosive, caustic, safety symbols...</i>
Pomůcky:	pracovní list, barevná tiskárna
Časový nárok:	5–10 minut

- Každému žákovi rozdáme jednu obrázkovou křížovku.
- Vyhlásíme soutěž o tři nejrychlejší luštitelé.
- Nakonec správné odpovědi a tajenku společně zkontrolujeme.

Classroom language:

Complete the crossword. What do the hazard symbols mean?	Doplňte křížovku. Jaká nebezpečí symboly znamenají?
---	--

Řešení křížovky:

- 1) BIOHAZARD
- 2) FLAMMABLE
- 3) RADIATION
- 4) OXIDISING
- 5) CORROSIVE
- 6) ELECTRICITY
- 7) TOXIC
- 8) HARMFUL
- 9) EXPLOSIVE

Tajenka:

DANGEROUS

Doplňková aktivita:

Žáci spojují význam symbolu s jeho vysvětlením. Rozstříháme předem na jednotlivé kartičky.

OXIDISING	Chemicals that react exothermically with other chemicals.
FLAMMABLE	A substance that can catch fire easily.
RADIATION	These substances are radioactive. Radiation can damage cells and cause cancer.
CORROSIVE	Chemicals that may destroy living tissue on contact.
BIOHAZARD	These are living organisms that may cause infection.
TOXIC	Chemicals that at low levels cause damage to health.
HARMFUL	Chemicals that may cause damage to health.
EXPLOSIVE	Chemicals that explode.

Čeští panovníci

Doporučený ročník:	7.
Cíl aktivity:	seřadit české panovníky
Cílový jazyk:	řadové číslovky, letopočty; minulý čas slovesa <i>reign</i>
Mezipředmětové vazby:	matematika
Pomůcky:	kartičky, míček
Časový nárok:	10 minut

- Každý žák dostane kartičku buď s letopočtem (období, kdy daný panovník vládl), nebo se jménem panovníka.
- Žáci se snaží co nejrychleji vytvořit dvojice letopočet-panovník.
- Když jsou dvojice vytvořené, žáci přečtou údaje na svých kartičkách, tak se přesvědčíme, zda jsou dvojice vytvořené správně.
- Žáci si házejí mezi sebou míčkem. Ta dvojice, jež ho chytí, přečte ještě jednou nahlas údaje, které má na kartičkách.
- Před tabulí si na pomyslnou časovou přímkou stoupne ten z dvojice, který má na kartičce jméno panovníka. Kartičku se jménem drží před sebou.
- Další dvojice si musí stoupnout tak, aby byla zachována logika časové přímky.
- Po vystřídání všech dvojic přečteme ještě jednou údaje o panovnících, čímž zkontrolujeme, zda stojí všichni na správném místě. Každý uvede jméno panovníka a období, kdy vládl, větou. Např.: *"Přemysl Otakar the First reigned from eleven ninety seven to twelve thirty."*

Classroom language:

<i>Match the monarch to the era.</i>	Přiřadte panovníka k letopočtu.
<i>Please, read the cards.</i>	Prosím, přečtěte kartičky.
<i>Throw and catch the ball.</i>	Házej a chyt si míček.
<i>Come to the blackboard if you have a name of a monarch.</i>	Pojď k tabuli, pokud máš jméno panovníka.
<i>Stand in the right place on the time line.</i>	Stoupni si správně na časovou přímkou.
<i>St./Saint Wenceslas</i>	Sv./Svatý Václav
<i>John of Luxembourg</i>	Jan Lucemburský
<i>Charles IV (the Fourth)</i>	Karel IV. (Čtvrtý)
<i>Vladislav Jagiello</i>	Vladislav Jagellonský
<i>Ferdinand I (the First) of Habsburg</i>	Ferdinand I. (První) Habsburský
<i>Přemysl Otakar the First reigned from eleven ninety seven to twelve thirty.</i>	Přemysl Otakar I. vládl od 1197 do 1230.
<i>thirteen hundred and five / thirteen oh five</i>	1305 (tisíc tři sta pět)

Příloha 13 Dějepis – pracovní list

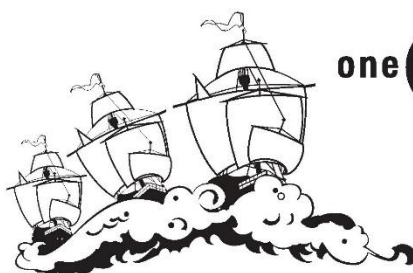
Čeští panovníci

St. Wenceslas	922 or 925–929 or 935
Boleslav II	972–999
Vladislav II	1140–1172
Přemysl Otakar I	1192–1193, 1197–1230
Wenceslas I	1230–1253
Přemysl Otakar II	1253–1278
Wenceslas II	1283–1305
John of Luxembourg	1310–1346
Charles IV	1346–1378
Wenceslas IV	1378–1419
George of Poděbrady	1458–1471
Vladislav Jagiello	1471–1516
Ferdinand I Habsburg	1526–1564
Rudolph II	1576–1611



HISTORY

Christopher Columbus.



one stop cil

1 Number.

- Columbus died in Valladolid.
- Columbus discovered America.
- King Ferdinand and Queen Isabella helped Columbus with the trip.
- Columbus departed from Palos de la Frontera.
- Christopher Columbus was born in 1451, probably in Genoa, Italy.
- Columbus wanted to sail to Asia. He needed a lot of money for this trip.

2 Circle and write.



Christopher Columbus was born in 1451, probably in Genoa. Columbus wanted to find a new route to India and China. He wanted to bring back silk and spices. Columbus wanted to find a quicker and easier route to Asia sailing (1) _____. It was a dangerous journey and he needed money. He visited the courts of the kings and queens asking for help and money. Ferdinand and Isabella, the king and queen of (2) _____, decided to help him. In 1492 Columbus departed from Palos de la Frontera, in (3) _____, Spain, with three ships: the Pinta, the Niña and the Santa Maria. The ships were small, between 15 and 36 metres long. In the three ships they carried about (4) _____ men. After sailing across the (5) _____ Ocean for ten weeks, on 12th October 1492 Columbus saw (6) _____. He arrived at a small island in the Bahamas. Columbus named the island San Salvador. The people living on the islands were Arawaks and Caribs. Columbus called all the people he met in the islands (7) _____ because he thought he was in India. When Columbus arrived in Cuba, he thought it was Japan. Columbus came back to Spain in March 1493. Columbus sailed to America (8) _____ more times. He received new titles: Admiral of the Ocean Sea and Governor of the Indies. Columbus died in (9) _____.

1 a. east	b. north	c. west	6 a. a cloud	b. a ship	c. land
2 a. Spain	b. Portugal	c. Italy	7 a. Indians	b. pirates	c. aborigenes
3 a. Huelva	b. Valencia	c. Italy	8 a. two	b. three	c. five
4 a. 9	b. 90	c. 900	9 a. 1506	b. 1526	c. 1530
5 a. Pacific	b. Indian	c. Atlantic			

TEACHER'S NOTES



Christopher Columbus.

Aim

- To study Christopher Columbus and the discovery of America.

Language focus

Key vocabulary: *depart, sail, route, silk, spices, king, queen, trip, land, arrive, island, journey.*

Key language: *Christopher Columbus discovered America in 1492. When Columbus arrived in Cuba, he thought it was Japan.*

Materials

- Worksheet.
- A world map.

Warm-up

- Write the following foods on the board: *potato, corn, peanut, tomato, papaya, pineapple, avocado, chilli pepper, cocoa*. Use pictures or explain in L1 the meaning of the words. Ask the pupils *What do these foods have in common?* Explain that *these are some of the foods that Spanish conquistadores brought from America when they discovered it in 1492*. Explain that *Spanish people took rice, olives, wheat and weapons to America*.

Completing the Worksheet

Activity 1

- Ask the pupils *Who discovered America? Christopher Columbus*. Write some true/false sentences on the board. Elicit answers and information from the class, eg. *Christopher Columbus was Spanish. (F) Columbus was a sailor. (T) Columbus wanted to travel to Asia. (T) King Ferdinand and Queen Isabella helped Columbus with his trip. (T) Columbus departed*

from C diz. (F) Columbus discovered America in 1498. (F) Columbus didn't know he was in America. (T)

- Ask the pupils to read the information in Activity 1. Explain the new words. Encourage the pupils to number the sentences in the correct order. Check their answers.

Answers: 1-e; 2-f; 3-c; 4-d; 5-b; 6-a

Activity 2

- Ask some questions about the discovery of America and write them on the board. Encourage the pupils to copy the questions in their notebooks and discuss the answers in small groups, eg. *When was Columbus born? Where did he want to travel? Who helped Columbus? How many weeks was Columbus at sea? When did Columbus discover America? Did Columbus think it was America or India? How many trips did Columbus make to America? When did he die?*
- Arrange the pupils in small groups. Ask the pupils to fold their worksheets so that they cannot see the table below the text. Read the text aloud with the class. Encourage the pupils to call out possible answers for each gap. Encourage them to use *I think...* eg. *I think number 1 is east.*
- Give each group a dictionary. Ask the pupils to read the text in Activity 2 and look at the table below it. Encourage the pupils to discuss and circle the answers in their groups. Explain that the groups can win points for each correct answer. Get feedback from the different groups and check their answers.
- Show the route Christopher Columbus followed on a world map. Show the class where Columbus intended to go.

Answers: 1-west; 2-Spain; 3-Huelva; 4-90; 5-Atlantic; 6-land; 7-Indians; 8-three; 9-1506

Extension activity

Arrange the pupils in small groups. Write some questions about Christopher Columbus on pieces of card. Stick the cards on the board so that the pupils cannot see the questions. Explain that they are going to play a game called *The Columbus Quiz*. Invite a group to go to the board and choose one card. Read the question out loud and let the groups discuss the answer for about half a minute. Encourage the group who chose the card to answer the question. If the answer is right, they win a point. If the answer is not correct, they lose their turn and the next group can answer the question. Invite another group to choose a question.

Follow the same procedure until the pupils answer all the questions. Possible questions:
1. Name one food that Columbus brought from America. (pineapple, etc) 2. When was Columbus born? (1451) 3. Who helped Columbus with the trip? (Queen Isabella and King Ferdinand of Spain) 4. When did Columbus depart from Palos? (1492) 5. How many weeks were Columbus and his men at sea? (10) 6. How many men did Columbus take with him on his first trip? (90) 7. Columbus took three ships; what were their names? (the Pinta, the Niña and the Santa Maria)

Lidské orgány

Doporučený ročník:	8.
Cíl aktivity:	pamatovat si slova ve správném pořadí
Cílový jazyk:	<i>liver, ears, eyes, kidney, stomach, heart, muscles, brain, bladder, lungs, skeleton</i>
Pomůcky:	obrázkové karty, volný prostor na podlaze, křída nebo provázek, stopky, lepicí plastelína
Časový nárok:	15 minut

- Na obrázkové karty připevníme lepicí plastelínu a umístíme je na podlahu. Aktivitu je vhodné hrát v prostorné třídě nebo tělocvičně.
- Předvedeme žákům, že musejí „přejít přes řeku po kamenech“ ve správném pořadí. Obrázky orgánů představují kameny a řeku lze vyznačit křídou nebo provázekem.
- Žáci se postaví vedle prvního kamene. Všichni musejí vidět řeku.
- Udáme názvy lidských orgánů, po kterých musí přejít řeku v daném pořadí: *“To cross the river, remember these words: ears, brain, liver, stomach.”*
- Žáci překračují řeku jeden po druhém; stoupají na správné orgány a ve správném pořadí. Když udělají chybu, topí se a jedno kolo vynechají.
- Když se všem dětem podaří přejít přes řeku, přidáme další orgány (kameny) a dáme nové instrukce.

Classroom language:

To cross the river, remember these words...

Abyste přešli řeku, pamatujte si tato slova...

Varianta:

Řekneme žákům, že musejí řeku přebrodit ve stanoveném čase. Když tam zůstanou po vymezeném limitu, chytí je hejno piraní. Po každém dalším kole časový limit zkrátíme.

Doplňková aktivita:

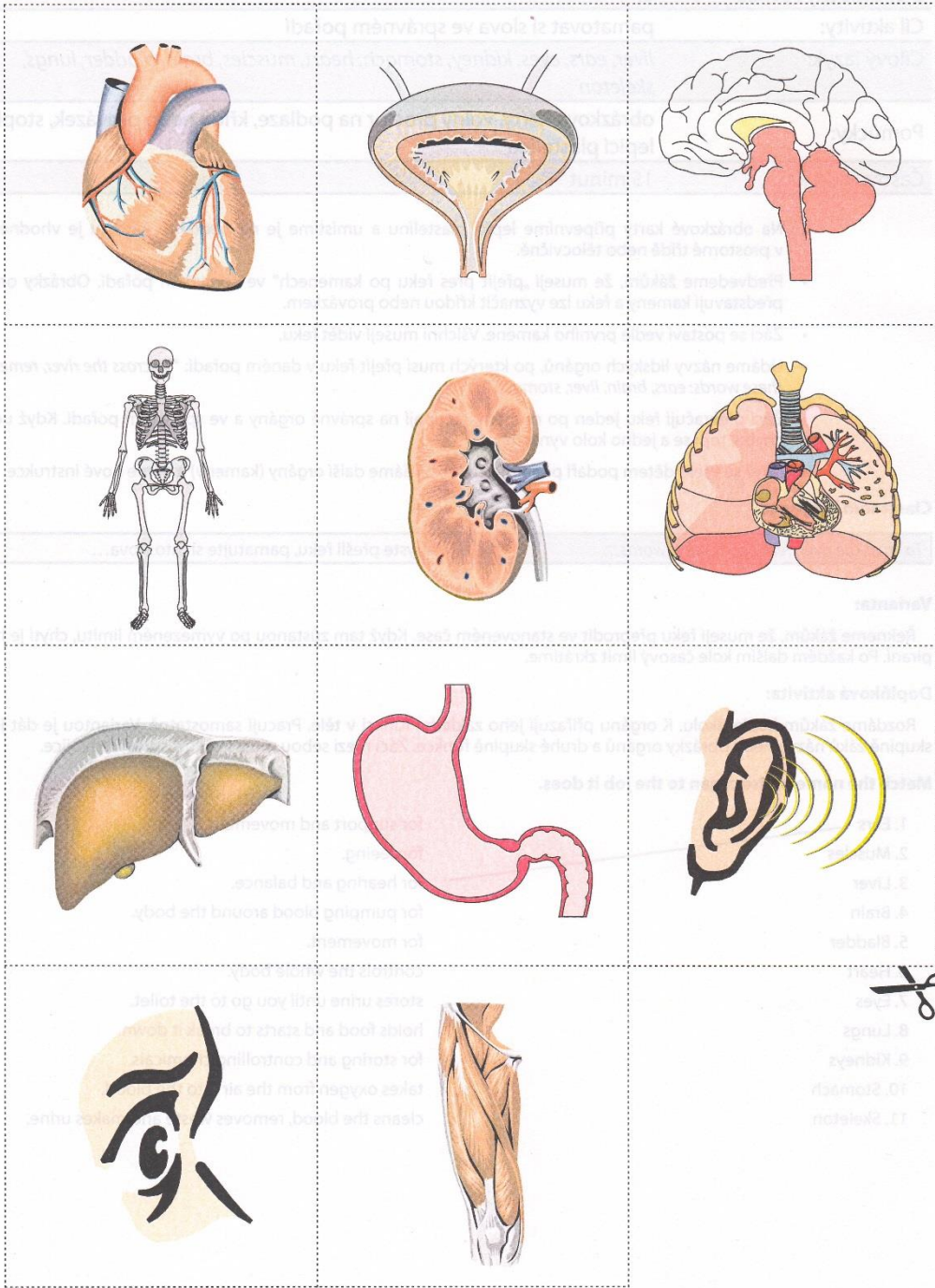
Rozdáme žákům kopie úkolu. K orgánu přiřazují jeho základní funkci v těle. Pracují samostatně. Variantou je dát jedné skupině žáků názvy nebo obrázky orgánů a druhé skupině funkce. Žáci mezi sebou musí vytvořit správné dvojice.

Match the name of the organ to the job it does.

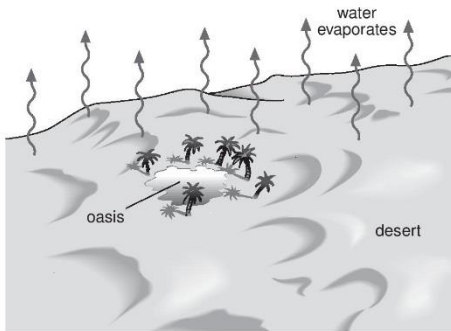
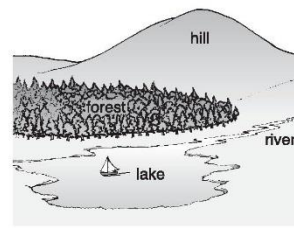
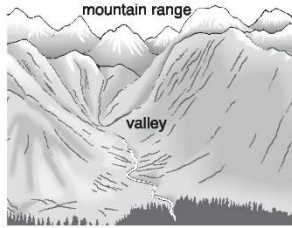
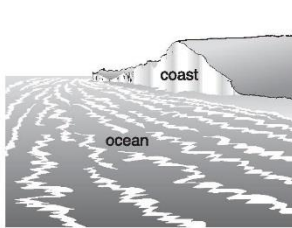
- | | |
|--------------|--|
| 1. Ears | for support and movement. |
| 2. Muscles | for seeing. |
| 3. Liver | for hearing and balance. |
| 4. Brain | for pumping blood around the body. |
| 5. Bladder | for movement. |
| 6. Heart | controls the whole body. |
| 7. Eyes | stores urine until you go to the toilet. |
| 8. Lungs | holds food and starts to break it down. |
| 9. Kidneys | for storing and controlling chemicals. |
| 10. Stomach | takes oxygen from the air into the blood. |
| 11. Skeleton | cleans the blood, removes waste and makes urine. |

Příloha 17 Biologie – pracovní list

Lidské orgány



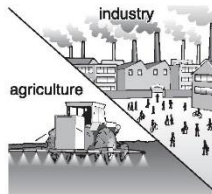
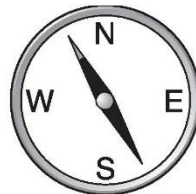
Geography Vocabulary



flood (noun)
to flood (verb)

earthquake

volcano



population

north
east south
west

natural resources

Geography Vocabulary Exercises

1 Write the translation of the word. Then write what the word refers to.

1 Black	a	1. forest
2 Ionian	b	_____
3 Thames	c	_____
4 Alps	d	_____
5 Atlantic	e	_____
6 Philippines	f	_____
7 Namibia	g	_____
8 Iceland	h	_____
9 Antarctica	i	_____
10 Victoria	j	_____

2 Match the words with the definitions.

1 climate <i>d</i>	5 population
2 agriculture	6 earthquake
3 altitude	7 valley
4 industry	8 coast

- a a low area of land between two mountains or hills
- b the height of a place above sea level
- c a sudden movement of the ground caused by movements within the earth's crust
- d the weather conditions of a particular country or region
- e land along the edge of the sea
- f cultivation of soil to grow crops and rearing of animals to provide food and other products
- g the number of people living in an area
- h the production of goods and services

3 Complete the sentences with the correct words.

- 1 Naples is in the*south*..... of Italy.
- 2 If the river breaks its banks, it will the city.
- 3 Coal and oil are both
- 4 An is a place in a desert where there is water and the land is fertile.
- 5 A is a naturally raised area of land not as high as a mountain.
- 6 The catastrophic tsunami in 2004 was caused by an under the sea.

GEOGRAPHY VOCABULARY

Exercises



GEOGRAPHY

ANSWER KEY

Exercise 1

2 sea 3 river 4 mountain range 5 ocean 6 archipelago
7 desert 8 island 9 continent 10 lake

Exercise 2

2 f 3 b 4 h 5 g 6 c 7 a 8 e

Exercise 3

2 flood 3 natural resources 4 oasis 5 hill 6 earthquake

6. Anotace

Jméno a příjmení:	Alena Němečková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Plischke, PhD.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Výuka formou CLIL a příklady jejího využití na českých základních školách
Název v angličtině:	Teaching through CLIL and examples of its use at Czech primary schools
Anotace práce:	Bakalářská práce s názvem Výuka formou CLIL a příklady jejího využití na českých základních školách shrnuje základní informace o této formě výuky. Teoretická část definuje pojem CLIL, popisuje historický vývoj a současný postoj k výuce cizího jazyka na základních školách. Uvádí cíle, výhody a nevýhody CLILu a nastiňuje postupy při jeho začleňování do výuky na základní škole. Praktická část obsahuje příklady využití této metody v konkrétních předmětech.
Klíčová slova:	CLIL, integrovaná výuka obsahu a jazyka, cizí jazyk, jazykové cíle, obsahové cíle, vzdělávání.
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis called Teaching through CLIL and examples of its use at Czech primary schools summarizes basic information about this form of education. Theoretical part defines the term CLIL, describes historical development and present attitude to the primary schools foreign language education. It states goals, advantages and disadvantages of CLIL and outlines processes during its integration in the primary schools education. Practical part includes examples of this method's usage in specific school subjects.
Klíčová slova v angličtině:	CLIL, Content and Language Integrated Learning, foreign language, language goals, content goals, education.
Přílohy vázané v práci:	Obrázky, přílohy.
Rozsah práce:	57 stran
Jazyk práce:	čeština